

Schistidium helveticum

Praktblommossa

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** *Grimmiales*, **Familj:** *Grimmiaceae*, **Släkte:** *Schistidium* (blommossor), **Art:** *Schistidium helveticum* - praktblommossa (Schkuhr) Deguchi **Synonymer:** *Schistidium singarense* (Schiffn.) Laz.

Kännetecken

Arten bildar olivgröna till kolsvarta, glänsande tuvor som blir upp till 3 cm höga. Bladen är smalt triangulära med en kort, relativt vass spets. Hårudden är kort och styv med tydliga och trubbiga tänder, men den kan saknas på en del blad. Bladkanten är tillbakaböjd upp till drygt halva bladet men ibland bara på bladets ena sida. Bladskivan är ett cellager tjock, men har två cellager tjocka partier i den övre delen. Både bladskiva och nerv saknar papiller.

Bladcellerna är i den övre delen runda till kvadratiska med släta, tjocka väggar och i den nedre delen rektangulära med tydligt vågiga, tjocka väggar. Honbladen är smalt ovala med en kort, ej nedlöpande hårudd och bladkanter som i den övre delen är smalt tillbakaböjda även om själva spetsen oftast har plana kanter. Kapseln är gul till orangebrun, cylindrisk, >1 mm lång, bredast vid mynningen och knappt synlig mellan de spetsiga honbladen. Kapselns ytceller är av mycket varierande form. Peristomet är rödaktigt med 300-430 µm långa, tydligt perforerade tänder. Sporerna är 8-11 µm i diameter med slät till kornig yta.

Praktblommossa är ofta svartaktigt och liknar därför sotblommossa *S. atrofusum*, som den även kan växa tillsammans med. *S. atrofusum* har trubbigare blad som saknar hårudd, kortare kapsel och kortare, mer perforerade peristomtänder som ser nednötta ut.

Utbredning och status

Arten hittades år 1999 för första gången i Sverige på Öland och några år senare i Dalsland, men den bör kunna hittas på fler platser i södra och mellersta Sveriges kalktrakter. Arten är mycket sällsynt i Norge. Den är inte känd från övriga nordiska länder, men den förekommer i övrigt spritt i Europa och är släktets vanligaste art i Medelhavsområdet. Dessutom förekommer den i Nordafrika och en bit in i Asien öster om Medelhavet.

Ekologi

Praktblommossa växer på solexponerade, kalkhaltiga substrat. I Norge har den påträffats på människoskapade material som cement. På de svenska lokalerna växer den i en mer naturlig miljö - t ex i sprickor på en sydväst-exponerad klippa av kalkfyllit. Där förekommer den tillsammans med andra kalkgynnade arter som murblommossa *S. crassipilum*, hårgrimmia *Grimmia pulvinata* och trubbklockmossa *Encalypta mutica*.

Hot

Då arten förekommer i mycket små bestånd utgör slumpfaktorer i sig ett hot. Igenväxning av alvaret utgör ett annat allvarligt hot mot arten, då den troligtvis behöver värmen som den starka solexponeringen bidrar med. Arten tål naturligtvis inte någon form av exploatering som förstör den närmaste omgivningen av lokalen.

Åtgärder

De kända lokalerna bör hållas öppna med hjälp av betande djur och all form av exploatering undvikas. Arten bör dessutom eftersökas på ytterligare lokaler på Öland, Gotland och kanske även på fastlandet.

Övrigt

Etymologi: helveticus = schweizisk; Helvetia (lat.) = Schweiz; suffixet -icus (lat.).

Uttal: [Skistidium helvétikum]

KEY FACTS Forms shiny, up to 3 cm high, olive-green to coal-black tufts. Leaves narrowly triangular, apex short and relatively sharp. Hyaline point short and stiff, distinctly denticulate, in some leaves missing. Entire leaf surface, nerve as well as lamina, lacking papillae. Laminal cells incrassate, rounded to quadrate above, rectangular and distinctly sinuose below. Capsules yellow to orange-brown, cylindrical, widest at mouth, largely hidden by the perichaetial leaves when viewed from above. Exothecial cells elongate, longitudinal walls incrassate. Peristome reddish. Teeth 300-430 µm, distinctly perforated. Spores 8-11 µm, surface smooth to granulose. - Grows on sun-exposed, calcareous substrates. In Norway found on man-made materials (e.g. concrete). On the Swedish locality it grows in the crevices of a south-west-facing cliff.

Litteratur

Blom, H.H. 1996. A revision of the *Schistidium apocarpum* complex in Norway and Sweden.- *Bryophytorum Bibl.* 49, 333 pp.

Weibull, H. 2006. *Schistidium helveticum* praktblommossa s. 195. I: *Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna*. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Författare

Henrik Weibull 2006. Redigerat av Tomas Hallingbäck 2010.